

Vymáhání zpětné úhrady za bezesmluvní užívání majetku v příslušnosti hospodařit SPÚ – z čeho vyplývá nutnost vymáhání, vztahuje se tato povinnost i na pozemky v jiné kultuře (komunikace, ostatní plocha...), jak se vymáhání vztahuje k promlčecím lhůtám 3 a 10 let dle OZ, jaká je možná změna legislativy v dané oblasti

Povinnost vymáhání zpětné úhrady za bezesmluvní užívání majetku (vymáhání pohledávek) je dáno institutem **bezdlužnosti**. **Jedná se o zákonnou povinnost pro SPÚ zkoumat u každého subjektu, kterému má být potvrzena bezdlužnost, zda není dlužníkem.** Tato povinnost vyplývá především z níže uvedené legislativy:

1. § 14 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále jen ZMS) – povinnost organizační složky státu nakládat s majetkem státu tak, aby se neodůvodněně nesnížil jeho rozsah a hodnota nebo výnos z něj
2. § 14 odst. 4 ZMS – povinnost včas uplatňovat náhradu škody za bezdůvodné obohacení
3. § 34 ZMS – nemožnost odpustit dluh jiné osobě než fyzické, a to odůvodňují-li to jeho tíživé sociální poměry. Nad rámec výše uvedeného může ze závažných důvodů odpuštění dluhu povolit Ministerstvo financí, není však oprávněno povolit plošnou výjimku pro určitou předem definovanou skupinu případů.
4. Zákon 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, v § 2 výslovně stanovuje, že **kromě vlastníka mají právo užívat půdu jiné osoby jen na základě smlouvy uzavřené s vlastníkem** nebo na základě smlouvy uzavřené s pozemkovým fondem, není-li zákonem stanoveno jinak.
5. § 16 odst. 1 písm. e) zákona č. 503/2012 Sb.- povinnost evidovat nesplacené závazky po lhůtě splatnosti včetně závazků za bezesmluvní nakládání s majetkem z důvodu ochrany státu před převody majetku na osoby, které své závazky neplní (povinnost převzata již ze zákona č. 95/1999 Sb.)
6. § 22 odst. 1 zákona č. 503/2012 Sb. o SPÚ a změně některých souvisejících zákonů vstupuje Česká republika do všech práv a povinností Pozemkového fondu ČR. Nelze tedy pominout vztahy před 1.1.2013 z doby správy vykonávané Pozemkovým fondem ČR a neřešit bezesmluvní užívání z této doby.

Promlčecí lhůta dle zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník

- **tříletá**, tzv. subjektivní - začíná běžet od doby, kdy se věřitel dozvěděl nebo mohl či měl dozvědět o pohledávce
- **desetiletá**, tzv. objektivní – začíná běžet od objektivní události, tedy např. že dlužník v daný okamžik skutečně začal užívat cizí pozemek
- **patnáctiletá**, tzv. bezdůvodné obohacení způsobené úmyslně – podobně jako desetiletá, ale s úmyslem obohatit se (snadno lze prokázat u užívání pozemků, kde se čerpá dotace s pomocí aplikace LPIS)

Promlčení nastává uplynutím jedné z výše uvedených lhůt, dluh však nezaniká, pouze se stává obtížněji vymahatelným, a to i soudní cestou, za podmínky namítnutí promlčení ze strany dlužníka. Samotný dluh se stává tzv. naturálním právem. I v případě, kde by se pohledávka pro promeškání uvedených lhůt jevila jako promlčená, občanský zákoník neomezuje časově právo požadovat po zemědělských subjektech plnění z bezdůvodného obohacení, a tedy pokud není rozhodnuto soudně o promlčení, může a musí SPÚ pohledávku vymáhat, a to s ohledem na povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře při nakládání s majetkem, jež má organizační složka státu v příslušnosti hospodařit.

Zákon nepovažuje promlčený závazek, který je splněn, za bezdůvodného obohacení. SPÚ tedy nejedná protiprávně, pokud takové plnění přijme.

V případě vyšší dlužné částky je výjimečně možné dle § 31 ZMS umožnit úhradu závazku ve splátkách, pokud budoucí dlužník předem prokáže schopnost svůj dluh včas splnit a nebude ani z jiných okolností zřejmé, že splnění dluhu je tímto ujednáním ohroženo. U SPÚ je běžná lhůta pro úhradu za bezdůvodné užívání stanovena v rozsahu 40 – 70 dnů v závislosti na výši úhrady a rovněž je umožněno dohodnout úhradu ve splátkách do 2 let.

Pokud by SPÚ nebyl vázán ZMS a zákonem č. 503/2012 Sb., pak by promlčené pohledávky nemusel vymáhat a ani evidovat. Vzhledem k povinnosti vystavení potvrzení o bezdlužnosti nezbývá než evidenci nesplacených, avšak promlčených dluhů, vést. Změnou zákona č. 503/2012 Sb., tj. zánikem povinnosti vystavovat potvrzení o bezdlužnosti, by sice SPÚ tato povinnost zanikla, avšak tím by došlo k zvýhodnění malé skupiny osob, která nabývá majetek od státu na úkor jiných. Tato cesta však není s ohledem na rovný přístup ke všem vhodná.

Dlužník v našem případě jedná protiprávně neboť užívá cizí majetek bez právního důvodu bez vědomí vlastníka. Některé subjekty na takto užívaný majetek ještě čerpají další finanční prostředky prostřednictvím dotací z EU i domácích zdrojů.

Dalším poškozením státu dochází v návaznosti na daňové povinnosti, neboť Finanční úřady vyžadují po SPÚ za užívané pozemky daň z nemovitých věcí, od které je SPÚ osvobozen pokud je na nemovitost uzavřena řádná pachtovní/nájemní smlouva neboť v takovém případě je daňovým poplatníkem pachtýř/nájemce.

Je v rozporu s dobrými mravy mít z cizí věci trojí prospěch na úkor vlastníka.

Je nutno podotknout, že se nejedná o postup, který by byl zaveden v poslední době, ale podobným způsobem postupoval již právní předchůdce Pozemkový fond ČR. Pozemkový fond ČR a ani SPÚ neměl v minulosti k dispozici odpovídající systémové IT vybavení, které by odhalovalo užívání tohoto majetku bez právního důvodu. V současné době je SPÚ vybaven takovými systémy, a proto dochází k intenzivnější postupné nápravě závadného stavu.

Výše uvedené se nevztahuje na bezúplatné převody majetku za restituční nároky, kde není zjišťována bezdlužnost nabyvatele, neboť není pro další postup relevantní (stát je sám v postavení dlužníka).